

16/7

א.ד.

פרוטוקול מס. 36/2

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
התקיימה ביום ד' כ"א באייר, תשי"ז - 22.5.57 בשעה 9.00

נ ו כ ח י ט

חברי הוועדה: היו"ר ש. פרסיץ
ר. הקטין
פ. זוערץ
ש. כפריה
ד. נצר
י. סמילנסקי
א. רזיאל-נאור
י. רפאל
א. תלמי

מוזמנים: מר שריד - מטעם משרד החינוך והתרבות;
גב' סטנר - היועצת המשפטית של המשרד.

170-היום: המשך הדיון על סקירת נציגי משרד החינוך
על הבקורות הבאות:

- 1) רישום לגני ילדים ולבתי-ספר לקראת תשי"ח;
- 2) שגנויים בתקציב החינוך;
- 3) ביצוע הצעות של ועדת צלסנר לחינוך היכון;
- 4) שינויים בהוראת החקלאות בבתי-ספר יסודיים;
- 5) המו"ס עם הסתדרות המורים בדבר תוספת שתי שעות לשבוע;
- 6) תוספת בנינים לבתי ספר;
- 7) חילופי גברת בצוות הפדגוגי של משרד החינוך והתרבות;
- 8) תכניות להשתלמות מורי מערכת החינוך לקראת שנת תשי"ח;
- 9) התפתחות התכנית לריאורגניזציה של תכנית הלמודים ומוסדות להכשרת מורים;
- 10) עמדת משרד החינוך והתרבות להצעות ועדת הורניץ לסועצת השכלה גבוהה;
- 11) שונות.

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. פרסיץ:

רשומה לזיכרון - חבר-הכנסת א. תלמי.

א. תלמי:

רצוני להעיר מספר הערות על החינוך התיכון, אולם אולי אעיר קודם לגבי ילדי עולים. כאן רצוני להציג שאלה ואף להביע משאלה. בהתאם למדיניות של ריכוזי עולים במקומות פיתוח - האם יש למסדר החינוך מדיניות מסוימת לגבי הקניית השפה העברית לריכוזי ילדי העולים? האם קיימות שיטות לימוד דוגמת אלה הקיימות לגבי מבוגרים בקשר להקניית השפה העברית, כדי לאפשר לילדים אלה להתמזג במהירות האפשרית בבת-הספר?

חינוך תיכון - זה זמן רב שאנו מחפשים

דרכים כדי להגיע להוזלת החינוך התיכון עד כדי עשייתו לחינוך חינם. אילו ריכוזנו את בתי-הספר, אילו היו כיתות יותר גדולות במסגרת של בתי ספר אזוריים; אילו אפשרי היה מבחינה טכנית, ארגונית ואדמיניסטרטיבית להטעים בהוצאות, כי אז בעזרת הרשויות המקומיות אפשר היה לדבר על מתן חינוך תיכון חינם. דבר זה חשוב בעיקר לאור העובדה, שעובדי המלאכה הטובים והפועלים הם צועיים זקוקים לחינוך תיכון בגלל התקדמות הסדע. העבודה השחורה הולכת ופוחתת ואת מקומה תוספת העבודה הדורשת ידיעות טכניות וידיעות שאפשר לרכוש אותן בבתי-ספר תיכוניים. במידה ורוצים לייעל את המלאכה והעבודה המקצועית - יש לתת השכלה לכל אדם, מפילו לא יגיע לתעודת-בגרות.

המגמה צריכה להיות איפוא ריכוזיות יתר,

מתוך כוונה להגיע להוזלה, יעילות, העלאת הרמה וסיתוף הרבים. שמענו כאן דברים מאלפים על החינוך בבדיסניה, על הריכוז של רמות התלמידים בכל מקצוע. אלה דברים שצריכים לעמוד לבגד עינינו ולשמט לנו דוגמה בהכוונה החינוך התיכון, במידה שזה אפשרי בריכוזים גדולים. ריכוזיות זו חשובה כי על-ידי כך נאפשר לתלמידים בעלי רמה להגיע למכסימום של כושר התפתחות, לא יבלום בעל הכשרונות הטועטים את המוכשרים, ולא יעכב המוכשר את המפגר. אני מדברת על המגמה של ריכוז החינוך התיכון ועל-ידי כך אפשרות מתן חינוך תיכון לטי שיכול לעמוד בו, לתת לו את התנאים האפשריים להתפתחות מכסימלית. ואז הבעיה של תלמידים, דרגות וסיוע - ואלה דברים שאד מסובכים - תמצא את פתרונה.

אני עוברת עתה לבעיה של צמצום לימודי

החקלאות והמלאכה. בשיחה שקדמה לישיבה זו ניתן להבין מה הן הסיבות שהביאו את המסדר להציע קימוצים אלה בלימודי החקלאות והמלאכה. הבעיה הזו נוגעת לכיתות ה'ו'-ז'-ח'. הנימוקים היו: בזכוז השעות, שוחחתי עם מורים והם סביאים נימוקים אחרים. הייתי רוצה לכן לוודא את הדברים, את הנימוקים לקימוצים אלה. וכאן נשאלת השאלה: האם זהו המקור לקימוצים? כיצד אנו בכלל נגיע לאיזה תחליף לחינוך קדם-מקצועי, אם בכיתות ה'ו'-ח' קרוצף ההכשרה הטינימלית? היו לנו הימוטים אט ילדים בני 12-13 מסוגלים לחינוך מקצועי, למרות שחינוך המלאכה והחקלאות היה בנוי כפי שהיה; של אחת כמה וכמה - כאשר לא ניתנה אותה הכשרה מינימלית לקראת לימוד מקצוע על-ידי הקימוצים הללו. כיצד חושב מסדר החינוך לפתור את הבעיה של קפיצה בחסונות מסעה אחת באיבוע לעבודה רצינית מקצועית? זוהי שאלה אחת שאיננה מתקבלת על הדעת. אנו יודעים חינוך עמלני מהו, אנו יודעים כי הוא מסייע לאפשרות לתפוס את המופשט על-ידי המחשתו במלאכה וחקלאות, גם בחטבון אחר - לימוד החומר וכדומה.

מסתבר שאת אותן שתי שעות במלאכה בשבוע

רוצים לקצץ לחצי, ועל-ידי כך להעמידן על לא כלום, ולטענה לנתק זאת מכל לימוד, לעשות כזה איזה שריד ארכיאולוגי של איזה שהן טגמות שהיו. אני חושבת שאין לזה כל הצדקה. אם הכוונה היא של חסכון - אין היא עונה את הצרכים.

מר שריד:

אני מבקש להבהיר את הדברים. הדברים שאוטר עתה אינן עדיין בבחינת הטלה האחרונה ואין הם עדיין מחייבים את המסדר.

לפי ההצעה הראשונה, לגבי כיתה ד' יש רק שינוי אחד. עד כה לא היו בכיתה ד' שעורים למלאכה. היו 24 שעות

אד.

של הוראה כוללת, והמורה הכולל צריך היה ללמד מלאכה. עד עכשיו
הוספנו לכיתה ד' שתי שעות חקלאות, ואילו מעתה אנו אוסרים, שלכיתה
ד' אין להכניס מורה מיוחד לחקלאות, אלא מורה הכיתה הוא שצריך לצאת
עם הילדים לעבודה בגינה. כל זה צריך להסתכם במסגרת של 24 שעות.

בכיתות ה' ו' - במקום סלמדים רק מלאכה, אנו
מציעים 4 שעות מלאכה לכיתה. כאשר יש בכיתה למעלה מ- 31 תלמיד, מחלקים
את הכיתה לשתי קבוצות. לימוד המלאכה עולה כפליים, כי במקרה כזה
מחלקים את הכיתה. עד כה בכיתות ה' ו' במקום שהיתה רק מלאכה קיבלה
הכיתה 4 שעות, והילדים בכיתה - 2 שעות. אנו מסאירים כאן את אותו
המצב.

במקומות בהם סלמדים בכיתות ה' ו' רק
חקלאות, הוקדשו 4 שעות לכיתה ו-שעתיים לתלמידים. אנו מציעים להשאיר
מצב זה.

במקומות בהם סלמדים גם מלאכה וגם חקלאות,
היתה עד כה הכיתה מקבלת 8 שעות. אנו מציעים עתה שהכיתה תקבל 6 שעות,
והתלמידים - 3 שעות. מסתבר שהקיצוץ בא רק במקום סלמדים חקלאות
ומלאכה גם יחד. זוהי הצעתנו לגבי כיתות ה' ו'.

אשר לכיתות ז' ח' - עד כה כיתה בה לסדר
למעלה מ- 31 תלמיד מלאכה בלבד - קיבלה 6 שעות, וכל ילד - 3 שעות.
אנו מציעים להשאיר מצב זה. אם הכיתה לסדר חקלאות - הרי עד כה היא
קיבלה 4 שעות לטובע ו-2 שעות לתלמיד, ומצב זה אנו מסאירים להבא.

כיתות ז' ח' אשר לסדר מלאכה וחקלאות גם יחד -
קיבלו עד כה 10 שעות, והתלמידים - 5 שעות. אנו אוסרים שמעתה תקבל
כיתה כזו 8 שעות, והתלמידים - 4 שעות. זוהי ההצעה לגבי כיתות ז' ח'.

כיתות ז' ח' בהן לסדר מלאכה וחקלאות
יחד קיבלו עד כה 10 שעות. היו כיתות שקיבלו 4 שעות נוספות למלאכה
סורחבת, היינו - 14 שעות לטובע מלאכה, ואין זו כיתה טרום-מקצועית.
מלאכה סורחבת איננה ניתנת לכל הכיתות, אלא רק באותם מקומות שהתנאים
מספיקים זאת. טענתנו שאי-אפשר לפתח שני דברים בבת-אחת: אם מתחילים
לפתח טגמה טרום-מקצועית, אי-אפשר באותה שעה לפתח טגמה של מלאכה
סורחבת. בשנה הבאה נגיע ל-20% של כיתות ז' ח' בהן כל המקצועות
האחרים, כולל זמרה, ציור והתעמלות, כל אלה יחד יסתכמו ב- 26 שעות
לכיתה - וכאן זהה מספר השעות לכיתה עם מספר השעות לתלמיד.

הגענו לידי הצעה זו של שינויים בתקן
מתוך נימוקים שונים. הניסוק האחד הוא, שאנו מדברים לא על קיטוצים
בתקן אלא על שינויים בתקן. הדגשנו כבר בעבר, שהתקן שלנו טעון
בדיקה. מצדדים שונים היה בשים אלינו בסענות - וטענו זאת לא פעם
בוועדת החינוך, ובמקומות אחרים ביתר תוקף - שהתקן שלנו איננו גמיש.
כדי שנוכל להיות קצת יותר גמישים - אנו מוכרחים להפחית באיזה מקום,
כדי שנוכל במקום האחר להגדיל, כי יש גבול למספר השעות שיכולים
לתת לתלמיד בגלל יכולתו הנפשית והפיזית. יש גם גבול לאפשרויות
המספיות. כל תוספת שעה מתבטאת בסכומים גדולים מאוד. נשמעו טענות
שבת-הספר לילדי עולים במקרים רבים אינם יכולים לחיות לפי התקן.
לדוגמה, השאלה שנתעוררה כאן: מה לעשות עם אותם הילדים שאינם
יודעים עברית. אנו מבהיגים עתה קבוצות-קלט, קבוצות לקליטה לשובית.
אנו נוחנים לילדים הללו שעות מיוחדות אחרי הלימודים, ללימוד לטון -
ויש הטוענים שלא רק ללימוד לטון ולא רק לילדי עולים המגיעים
היום ירצה; יש צורך בנתי-הספר לילדי עולים להקדיש מספר שעות לקבוצות
שונות שאינן משיגות את הרמה במסדרה לקדם אותן. אף פעם לא התעלמנו
מהצורך הזה. ידענו שלא נוכל לזה, אם התקן הקיים יהיה מקודס ויהיו
גבולות שאין לעבור אותם.

אד.

כאשר אנו מדברים על שינויים בתקן, נו
מביאים בחשבון מספר לא קטן של שעות שיעסוד לרשות בתי-הספר
ביטובי עולים, הכוונה שיהיה תקציב של שעות שלא יכניסו אותן לתקן,
ואם השעות הללו נתן לבתי-הספר, בהתאם להטלצת הטפקח, לשם קליטה
לשונית וגם לשם העלאת רמתן של קבוצות שונות של תלמידים ביטובי
עולים.

אנו רוצים להוסיף לכיתות ז' - ח' שעה
או שתיים נוספות בשבוע. הדבר תלוי בגודל החסכון שנשיג, כי אז
נוכל לדעת מהי התוספת. שעה-שתיים אלה יוקדשו ללימודים עיוניים.
נערכת עלינו התקפה גדולה, וישנם לימודים שאנו מוכרחים לתקנם
באמצעות אותה תוספת של שעה-שתיים.

אנו מדברים לדבר על לימוד אזרחות, וקיימת
תכנית בנדון, או ידע-עם. הוועדה לתודעה יהודית המליצה על כך.
אנו רוצים לתת מקצועות אלה וזה מחייב הגדלת מספר השעות העיוניות
בשעה או שתיים.

ישנה בעיה שלישית הנוגעת לסניעת ההשטרות
בכירות. החלטנו שלא להשאיר ילדים בכיתה, בהתאם להמלצתה של ועדה
פדגוגית. אולם ועדה זו התנתה תנאים מסוימים ואמרה, שצריך לעשות
פעולה טובעת לסניעת השטרות. במספר בתי-ספר צריכות להיות קבוצות
של תלמידים מפגרים שיד הוריהם איננה מסגת לשכור עבורם מורה פרטי
כדי להדריכם באותם מקצועות בהם הם חלשים על-מנת להקטין את אחוז
הילדים שמדברים על השטרות. עד כה לא יכולנו להגשים את הדבר בגלל
חוסר ימצעים. לזה אנו מתכוונים להקציב מספר שעות שבוודאי לא יספק את
כל הצרכים. אבל נעשה התחלות כאלה בשכונות השונות.

הנימוק הראשון לא היה קימוצים, אלא שינויים.
אפשר לעשות שינויים, כאשר יש באיזה מקום איזה גודל שלא נוצל
תמיד לטובה, בעיקר לאור העובדה שעומדים לפתח מגמה טרום-מקצועית
שמגדילה את מספר שעות המלאכה והחקלאות במידה רבה - משהו לצמצם-כאן.
הנימוק השני הוא, שנוסף על השינויים שעומדים לבצע, אנו צריכים
גם לקסף. אנו עושים חשבון כמה נרוזיח מהקימוצים וכמה נצטרך להוסיף.
נוסף על כך אנו צריכים במחצית שנת הכספים - מספטמבר ועד סוף - לחסוך
בתקן סכום של 250,000 ל"י. הודעתי אתמול שבתוך כל הקימוצים שהיו
בתקציב - יש 650,000 ל"י בחינוך היסודי. יכולנו אמנם ללכת בדרך
בה הלכנו לפני שלוש שנים ונכשלנו. חברי ועדת החינוך זוכרים את
הצעקה שקמה בזמנו, ואנו היינו צריכים לבטל את הדבר. לא רצינו ללכת
בדרך זו, ואנו מחפשים בעזרת שינויים בתקן, גם להגדיל את הקימוץ
של 250,000 ל"י בתוך התקן.

הנימוק האחרון הוא, שאין אנו חושבים
כי מקצועות החקלאות והמלאכה יפגעו על-ידי כך שנצמצם אותם בשעה
אחת, במקום שנלמדים שני המקצועות גם יחד. במקום שיש מקצוע אחד -
אין אנו מצמצמים. אנו עומדים לחייב יתר שמירה על השעות האלה
ודאגה לניצולן היעיל. אמרתי כבר אתמול, שעד כה השעות הללו הפכו,
בהרבה מקרים, למכרה-זהב מסט היו שואבים שעות כדי לסתום חורים
בברי-המסר.

מסדתי לכם בקיצור את הנימוקים שהביאו
לידי השינויים האלה. האינפורמציה שקיבלו כמה מחברי הוועדה, שכאילו
עומדים להעמיד את לימודי המלאכה והחקלאות על שעה אחת בשבוע איננה
מתאימה למציאות.

כאשר ייאמרו דברים סופיים בנדון - אנקט
לעורר את השאלה מחדש.

א. תלמי:

אד.

י. סטילבנסקי:

האם יש סיניטום שדורש הסדר לגבי
לימודי החקלאות והמלאכה?

מר שריד:

במשך כל הזמן דרשנו סיניטום מסוים,
היו ונודע לנו שיט מספר גתי מספר שיט
להם בסך הכל שטח של ארבע אמות, אא אבל כיוון שהם דגלו ברעיון של
עבודה הם קיבלו את השעות. אנו רוצים לחייב אתה את בתי-הספר בהתחייבות
של מספר יינו נבקש את המפקחים על לימודי החקלאות שיטימו לב לדבר
כדי שנוכל להעמיד את השעות הללו לרשות בתי-ספר שיט להם תנאים
ואפשרויות מתאימות.

היו"ר ש. פרסיץ:

סיניטום של תנאים יט להלכה.

א. תלמי:

אני סבורה שללימודי החקלאות והמלאכה
יש להתייחס ברצינות כשנ שפתייחסים
למקצועות עיוניים. הם צריכים להיות מתוכננים לפי שיטה, וצריכה להיות
בנדון תכנית מחייבת.

אינני רואה כאן כל גמישות לאחר שמקצצים
בשעות ילו. לאחר קיצוץ השעות לא נוצרה גמישות אלא נוקסות חדשה,
כי כאן סכניסים משהו אחר, פרט לבתי-ספר של עולים חדשים שם נטאר איזה
שטח של גמישות. פעם אחת צריך גם פה להושיב אנשים מוכחים, אשר
מכל הבחינות של מתודיקה ותכנית לימודים יקבעו את התכנית של לימוד
המלאכה והחקלאות, תכנית מחייבת.

מר שריד:

לפני שנה וחצי ישבה ועדת מומחים על
סדורה זו. ההודאות שהיא קיבלו היו -
לטוב, לבחון ולקבוע כללים מתוך טגמה של צמצום. הם ביקשו מאתנו
הכפלה השעות.

א. תלמי:

חינוך זה צריך להיות מתוכנן כדי שלא
תהיה מצד אחד אפשרות של אנדרלמוסיה,
ומצד שני - ניצול הדבר לשם קימוציט.

הכשרת מורים - אני חושבת שבענין זה
אסור לוותר. אנו צריכים לחשוב מחדש באיזה צורה להרריך את משך
הלימודים, בין אם על-ידי סתן תעודות במועד מאוחר יותר, דבר שיחייב
את התלמידים להשאר, ובין אם על-ידי צורה אחרת. אין לוותר בנדון
כי הסורה הוא הקובע את רמת הלימודים.

היו"ר ש. פרסיץ:

כאשר הכנסתי לסדר-היום את המעיפים
הללו היתה לי כוונה מסוימת. אני מצטערת
על שטר שריד לא ירד לסוף דעתי בכמה מהם.

יודעת אני את המקובל אצלנו בשעת
הרישום, ויודעת אני שמספרים מדויקים קשה לקבל אלא לאחר שבועות
מספר. לעומת זאת, יודעים אני שכאשר מסתיים הרישום, תוך שבוע ימים
סקבלים סכום גלובלי של גידול אוכלוסיית הילדים, וסכום זה יכול
להשתנות תוך השבועות הבאים, כי החוק מאפשר את הרישום של הילדים במשך
כל השנה. בשעת עליה, כמו זו לה אנו עדים, הדברים הללו מסתנים.
מה שרציתי לדעת הוא - מהו בערך מספר הילדים שעומד לפנינו היום,
לקראת השנה הבאה, האט עובר הוא על זה שחזינו מראש בשעה שדברנו
על כך על-מסך התקציב גם לאו. אנשי תל-אביב אוטרים, שזה עבר על
המסוער. הם מוסרים שבשנה זו היו בתחילת השנה 249 כיתות במסגרת
שניה בבתי-הספר. תוך השנה אפשר היה באמצעות הבנייט שנבנו להקטין

את המספר הזה ב-190, אך לפי תוצאות הרישום הסוקדטות האלה נתברר להם בהחלט שהמספר הזה יגדל ב-90 כיתות לפחות. תנאים כאלה נראים בלי ספק גם במקומות האחרים, ביחוד שהעליה ממזרח אירופה מתרכזת עכשיו בשרון ובמזרח, בריכוזי עולים במושבות. ואת הדברים הללו צריכים לראות היום, אם חפצים אנו לעשות משהו לקראת שנת הלימודים הבאה. לכן העמדנו את הטענה על סדר-היום.

נוסף על כך מחייב הרישום הזה - ורבות הן הרשויות המקומיות שעמדו על כך - דיפרנציאציה בין החלמידים, בין החלפידים שעלו מקרוב לבין אלה הנמצאים כבר מזמן בארץ ורק עברו ממקום למקום.

מספרים אלה מחייבים פעולה. עליה זו אינה דומה לאותה עליה לה היינו עדים עד היום. עליה זו מביאה לנו את ילדיה שהם חניכי בתי-הספר, והם יעברו יסורי קליטה איומים, סיוחריים לגברי, אם לא ישחמטו בחדשים אלה כדי להכשירם לאותה כיתה שאליה יצטרכו להכנס. אין אנו צריכים להשניא עליהם את בתי-הספר על-ידי כך שנלך בדרך של - שב ואל תעשה. פה כטובן מתעוררת השאלה: הרי אין לכך אמצעים בתקציב ומה נעשה? אני חולקת על כך. היה מקובל בימי העליה הראשונים, שכאשר היו ילדים אלה עולים באמצע השנה, שפותחים את בית-הספר באמצע השנה, והיו מחילים את שנין הכיתה סאוהו תאריך שבית-הספר נפתח, והיו נותנים למורה אפשרות לגסור את שנתו, והשנה לגבי החופש היתה נגמרת בהתאם ליום התחלת העבודה.

אם יש בתקציב אפשרות לקלוט את ילדי העולים - ועל כך יש התחייבות מפורשת להגדיל את התקציב - למה לא נעשה זאת ונשתמש באותם חדשים כדי לתת לילדים אלה אולפנים בצורת בתי-ספר כדי שיוכלו להקלט באותם הכיתות. זוהי הצעה אחת לגבי משרד החינוך בקשר לבתי-הספר.

מסובכת שבעתיים היא שאלת הגנים, והיא סבוכה כל-כך מפני שהתקציב לעניינים אלה הוא מפוריין במידה מסוימת, אם כי גם פה יש הרחבה על-חשבון ילדי עולים. היא מסובכת משום העדר צורה מתאימה בשביל הרחבה כעת. נשאלת השאלה: מה יעשה בתחילת השנה, האם לגבי תחילת השנה יש איזה סידורים? אם עכשיו לא נדע מה יש לעשות, אזי אפילו בנינים זרעיים שאפשר לגייס בשבילם אמצעים על-ידי הסוכנות או באמצעות משרד העבודה לא יהיו סוכנים לקראת השנה, וכל העבודה הזו, העבודה לגבי גילאי 5, תיעשה פלסטר, תהיה בלתי-אפשרית, ויעברו חדשים יקרים עד שילדים אלה יוכלו להיאחז. זו היתה הכוונה כאשר העמדתי סעיף זה על סדר-היום.

אני עוברת לסעיף הבא: שינויים בתקציב החינוך. ידענו שודרשים מאתנו קיצוצים, ומר שריד מנה אותם ומר לנו: מהחינוך היסודי דורשים מאתנו לקצץ 650,000, אבל הוא לא מר איך רוצה המשרד לעשות זאת. אני חפצה לומר, שכל חברי הוועדה כאשר שמעו על הענין לא נזדעזעו בידעם שיש חסינות לסעיף זה, ואם יבואו ילדי עולים - במידה מסוימת אפשר יהיה להחזיר זאת. הגיעו אלי שמועות שדברים אלה בנויים על הצעות שונות, שאחת מהן היא - שינוי התקן, שעליו דבר מר שריד. לפני שאדבר על מה ששמעתי רק שמועות הייתי רוצה לשמוע מר שריד בדיוק - מה הן 400,000 ה"ל הנוטפות?

באשר גם כן שבחינוך התיכון יש קיצוץ של 200,000 ל"י. אני חפצה להגין על יסוד מה דורשים את הקיסוץ, האם זה על יסוד עובדות, או אפשרויות מסוימות שאפשר להשתמש בהן?

גדנ"ע - סעיף זה מענין אותנו. נלחמנו על כך שאין מקומו בתקציב החינוך, כאשר העבירו לנו את המעמסה הזו. דרשנו שהדבר יצורף לחינוך גופני ויראו באיזה אופן לבנות משהו שלם. הייתי רוצה לדעת מה הן הסיבות שעכשיו ניתן לעשות את הדבר, מה שלא ניתן לעשות כאשר מספר הילדים היה מצומצם יותר?

במינהל ההסברה מציעים קיצוץ נוסף
לייחוד הקיטוץ הגדול. אני חפצה לדעת כיצד זה ישפיע על הנחלת הלשון
וכדומה. ממה יקצו?

הצעות ועדת צלטנר לחינוך תיכון: קראנו
ואף שמענו אתמול דברים בנדון מסר שריד. הדברים נשמעים כאילו חלקים
מאד, אבל לאמיתו של דבר הם מסובכים מאד. ישנם מקומות הטקיימים
חינוך עירוני שנים, שיש בתי-ספר ציבוריים, אולי אותם בתי-ספר אשר
הניחו את היסוד לחינוך תיכון במדינה, נוסף על בתי-ספר מטיפוס אחר,
ביד פרטית שנבנו כדי להפיק רווחים. אחר המקומות האלה היו עיריית
תל-אביב שסיכמה את חששותיה לגבי ההצעות האלה בטכתב אלי, שאת תכנו
רצוני להביא לידיעתכם.

בישיבת ועדת החינוך של העירייה שדנה
בנושא זה, הובעו מכמה צדדים חששות חמורים לגבי הצעת משרד
החינוך - נוסף על הספקות שסצאו את בטויים בטכתבנו לד"ר זיו.

אפשר לנסח את החששות הללו בצורה זו:

א. צפויה התייקרות ניכרת (למעלה מ-100%) של שכר הלימוד
הקיים בבתי-הספר התיכוניים והעירוניים;

ב) רמת בתי-הספר התיכוניים העירוניים עלולה לרדת;

ג. יוטל על העירייה לתמוך במספר רב של תלמידים, שאינם
מחאימים לחינוך תיכון עיוני, ואף אינם דרושים למשק המדינה;

ד. אין אפשרות מעשיה לקבוע באופן צודק את הכנסות ההורים,
שירצו ליהנות משכר-לימוד מורדג;

ה. ההסדר אינו מכיא בחשבון את בתי-הספר התיכוניים הקדם-
סקצועיים התיכוניים של ערב - המאוכלסים בעיקר על-ידי
תלמידים מעוטי-יכולת.

במיכום האברים: התלמידים המוכשרים
המרוכזים ברובם המכריע בנו-ספר התיכוניים העירוניים, יצטרכו
לשלם יותר בשנת תשי"ח, כדי שמיעוט של תלמידים מוכשרים הלומדים
בבתי-ספר תיכוניים לא-עירוניים, ייהנו מהנחות סוגדלות של
שכר לימוד.

מר שריד אמר שקיימים אצלנו בעצם
שני טיפוסים נקודות שהדבר נובע להם. אולם יש נקודה שלישית, שעליה
הוא לא דיבר. אנו באים ואומרים: היות וכוונת ההצעות הללו היא מצד
ייחוד יעילות, ומצד שני - העלאת הרמה וגם מביעת בזבוז, אזי טוב
מאליו שבמקומות שיש אפשרות כזו - צריך לבוא מיזוג.

ייאמרו פה הדברים בגלוי: החינוך
המסלכתי במדינה קיים רק לגבי בתי-ספר יסודיים, ורק על הנייר לגבי
בתי-סדרש לטורים. חינוך ממלכתי לגבי בתי-ספר תיכוניים איננו קיים.
כל עוד לא הובאה לנו הצעת חוק המחייבת את הדברים האלמנטריים האלה -
אין אפשר לדבר על מיזוג רק מבחינה כספית, מבלי לגשת לאותו ענין
שהוא סוף כל סוף ללבים מאתנו עקרוני וחשוב. אני חושבת ש-4 - 3
השנים שעברו עלינו מאז הונהג החינוך הממלכתי, העמידונו על כך
ממה חשוב לתת לילד לעבור את תקופת ההתבגרות שלו מבלי כל השפעות
צדדיות, לתת לו אפשרות להקדיש את זמנו ללימודים ולצבירת
חומר רוחני לגבי חייו העתידיים. לכן החששות המתעוררים על-ידי
המיזוגים, התמימים מאד, מעדיים ורה שלמה של בתי-ספר בסיסן שלה,
והדאגה מתעוררת בלב האנשים המעוניינים. אי-אפשר לפסוח על כך מבלי
לשים על ענין זה את הדגש.

א.ד.

אנו מברכים על החינוך הטרומ-מקצועי בבתי-ספר יסודיים, כאן נירונה להורים האפשרות, שילד אשר עבר שנתיים אלה יוכל לקסץ שנה אחת בבית-הספר העל-יסודי לגבי חינוך מקצועי וחקלאי. אני חושבת שהיינו פזיזים במתן הבטחות כאלה כל עוד לא הבטחנו את קיומן, שגם משרדי העבודה והחקלאות, ששני בתי-הספר העל-יסודיים החקלאיים והמקצועיים הם באחריותם, שהם יבטיחו ויסיכמו לאפשרות זו. עד היום לא שמענו זאת מהם, מה יהיה עם אותם הילדים אשר יסיימו את שתי הכיתות ויחפצו לפנות לבתי-ספר אלה?

שינויים בהוראת החקלאות בבתי-ספר יסודיים:

יש לי הערה אחת לענין זה. אני בעד שינויים בתקן משום יעילות, אבל אינני רוצה שניאחז בפיקציות. אני חפצה לשאול את משרד החינוך באופן הברור ביותר: האם הם ביררו מהו מספר המורים הכוללים המסוגלים לתת חינוך חקלאי ומלאכה בכיתות ג'-ד', ואם לאו - כיצד אפשר לגשת לענין זה? אנו יודעים שבמסיבנים המורים אינם מקבלים את ההדרכה הראויה לכך. האם דאגנו להוסיף משהו לשם כך לפני שעשינו רפורמה זו? יתר על כן, אנו מדברים על יעילות בתקן, ונאמר שאותן 24 השעות ינתנו, אבל שתי השעות האלה שהתלמד צריך היה לקבל - הוא יקבל על-ידי הכורה הכולל, שתפקיד זה לא היה מוטל עליו עד היום. האם הדבר הזה לא נעשה על-חשבון ליסודים אחרים, שאנו גם כן איננו חפצים לזלזל בהם - ואנו יודעים שהי הרטה של הלימודים האחרים? על כך הייתי חפצה לקבל תשובה.

המשא והטתן עם הסתדרות המורים בדבר

תוספת שתי שעות לשבוע: משרד החינוך נוהג בענין זה על דרך: מה שלא יעשה השכל יתכן ויעשה הזמן, ואיננו נוטל כל יזם. בחופש פסח נפגשתי עם מר שלום לוין, מזכיר הסתדרות המורים, שוחחתי איתו על נושא זה והוא הסביר לי את עמדתם. הוא שאלני: מדוע אתם, חברי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, לא תזמינו אותנו כדי לשמוע את עמדתנו ולהשמיע באוזנינו דברים אלה? אמרתי לו שאני את ההצעה הזו לפני הוועדה, ואני מקיימת עתה את הבטחתי, מבלי להביע דעתא אמי טובה הדבר או רע. אם נחליט להזמיןם - צריך להיות מוכנים לכל טענותיהם כדי שנקבע את עמדתנו.

תוספת בנינים לבתי-הספר: אם כי שמעתי על

פעילות גדולה בקשר להתיישבות חדשה - ושטחתי על כך - ועל הגדלת התקציב - ברור שכל הסאמצים האלה אינם פותרים את הבעיה. שמענו משר החינוך בוועדה, וכל אחד טאטנו יודע, עד כמה בעיה זו חמורה. והנה נתווספה לכל הצרות צרה נוספת. כאשר דברתי על טעב הגנים אמרתי שיש עליה גדולה ממספר הילדים ואינני יודעת איך משרד החינוך יפתור את הבעיה. חשבתי בלבי גם כן שיש ארגוני הנשים כדי לעזור ולתרום את חלקם. והנה נחקלנו בצרה נוספת. נכון שמשרד העבודה כונה בשיכונים החדשים ונקודות החדשות, טוסדות ציבוריים, אבל הוא העביר זאת ל"עמידר" לטיפול, ו"עמידר" איננו מוכן למסור למישהו, לאיזה ארגון שהוא, אפילו לא לטוסדות ממסלתיים את הבנינים, אלא אם הם ישתתפו לפחות ב-25% מטחיר הבנינים. מה ידוע למשרד החינוך על גזירה זו ומה היא תגובתו? איך חושב המשרד לקדם את פני הרעה בטעב כזה?

שמענו מפי שר החינוך והתרבות כנאוסו

על התקציב, שכיוון ואין הצעה אחרת לגבי בנינים לבתי-הספר, אזי הוא יעמוד על הצעתו של סילוה בנין. אני חפצה לשמוע מה נעשה בענין זה?

בדברי על נושא זה, אני חייבת למסור לכם

אינפורמציה. אני טענתי שאפשר לגייס את הסכומים מחברות הביטוח מחו"ל, ואיטתי את הדבר אצל אנשי האוצר, לפי בקשתו של מר עמי אסף. פה נהעוררה שאלה אחרת, שהחזרת ההלוואה - שהיא אמנם ל-14 שנה, אבל יתכן ואפשר יהיה להגדיל את התקופה ל-24 שנה - צריכה להיות במטבע חוץ. זה היה התנאי. אני יודעת שלגבי דברים אחרים לוקחים סילוה כאלה ומחזירים אותם במטבע חוץ. אינני יודע מדוע רק החינוך איננו יכול ליהנות מזה? מדוע אי-אפשר שמשרד החינוך יעשה את הדרוש במשרד האוצר כדי לקבל את האפשרות הזו. זה יכול היה לפתור את הבעיה. נאמר לי שהאדם המונה על הביטוח הוא המתנגד העיקרי לענין. אני טומרת לכם את הדברים כדי לתת דחיפה טמאיתם,

חילופי גברת בצוות הפדגוגי של משרד החינוך! הכוונה לא היתה לטינוי אדם נוסף. שמענו שמר אריה סימון עוזב את עבודתו, והוא הדבר לגבי מר אלוף. שמענו כי בקשר לפיקוח יש ראורגניזציה, והיינו רוצים לקבל פרטים על כך.

תכנית להשתלמות טורי מערכת החינוך לקראת שנת תשי"ח: שמענו את הדברים הנוקבים מטעם הדיונים על התקציב, וראינו שמשרד החינוך עומד על מצב הדברים כמו שהוא. יחד עם זה אין הרושם ואינני יודעת מדוע לא נלשים אדברים יסודיים יותר בקשר להשתלמות של טורים בלתי-מוסמכים, ויודעה לי לוטר - גם מוסמכים. אם טורה מוסמך עורך בטשן שנים ולא ניתנת לו אפשרות להשתלם - אי-אפשר לוטר שהוא מתקדם ולא אפשר לקבוע דבר אחר. מדוע לא יהיו אצלנו מכוונים להשתלמות לכל הטורים במסך כל השנה? סוף כל סוף דברים כאלה קיימים בכל המרצות, ולא רק המתקדמות. מדוע לא נלמד מאחרים, מדוע לא נלמד מסקנדינביה, אמריקה, צרפת? אנו יכולים לעשות זאת לפחות בריכוזי הטורים הגדולים ביותר, מבלי שהדבר יהיה כרוך בהוצאות גדולות.

דברנו על ראורגניזציה בבתי-הסדר. רצוני להפנות תשומת-לב לדברים שכבר נאמרו בנדון. אין לוותר בענין זה. השתתפתי בטועצה לחינוך חקלאי, ושם הובעה הדעה שמוכרחים להעריך את תקופת השתלמות הטורים הכפריים לפחות בשנה נוספת ולבנות מדרשה נוספת בשביל טורים אלה לשנה אחת ואולי לשנתיים, לאלה שאריכים למת חינוך תיכון. הדברים לא נראו לי. אני חושב שכל טורה בשביל המקבל את חינוכו בבית-הסדר לטורים צריך להיות מוכן ומוכשר להיות טורי כפרי, והוא צריך לקבל את הכשרתו ביחד עם חינוך עברי.

עמדת משרד החינוך והתרבות להצעות ועדת הורביץ לטועצת השכלה גבוהה: הכוונה לא היתה רק לכך שהדברים האלה יזכו לתשומת-לב; חשבתי כי חשוב לנו לקבל הצעות ביניים לקראת השנה. האם תעבור שנה נוספת עד שנעבד חוק, ובינתיים כל העבודה הרבה הזו תשיר ללא עזרה שהיא של המדינה? זה בלתי אפשרי. אם מצאו דרך בנדון לגבי החינוך התיכון, צריך למצוא אותה גם לגבי ההשכלה הגבוהה.

י. רפאל: אני מפקפק אם נכון היה להעמיד על סדר היום את השורה הארוכה הזו של המעיפיים, כי כל סעיף וטעיף מצריך דיון נפרד.

אתחיל בענין הרישום לבתי-הספר. כל אלה שיינו עד כה עברו על הענין ללא תגובה, ואין הענין פשוט כל עיקר. אני הרצפתי ~~בני-הספר~~ בטלגרמות ומכתבים, שחלק מהם העברתי לשר, ובהם דברים איומים. לא בדקתי את הדברים עם כהורייטם. אמנם שמענו מהמול שמספר התלונות באופן יחסי ~~לגובה~~ גיה כל-כך גדול, אבל לגבי ביצוע החוק - אין הבדל אם המספר הוא גדול או יוני. אם האחרז גבוה או נמוך; לגבי ביצוע החוק - מספיק מקרה אחד.

לדעתי שיפר משרד החינוך השנה את עמדתו לגבי הדברים הללו. אני חייב להגיד זאת, כשם שהייתי מתלונן בעבר על משרד החינוך, ויש לי גם עתה תלונות; אבל אני חייב להדגיש שבכל אופן בזמן האחרון יש תגובה מהירה מצד המשרד. גולט על-ידי כך המצב עדיין איננו משתנה באופן יסודי, כי המלאכה נעשית במקומות על-ידי גורמים אחרים. יש לי חומר רב על הפרעות ברישום הסדיר, על מקרי לחץ ואיומים, ביטול הרישום, העתקת המועד מקום לקום ומזמן למזמן. משרד החינוך דוקא מטפל בעניינים הללו, ויש לו חוליות ביקורת. אני הייתי מבקש לשמוע את תוצאות החקירה של חוליות הביקורת, ומה שמע ין אותי יותר - מה נעשה אחר-כך על-ידי המשרד בעקבות ביקורת זו. אני יודע שחוליית ביקורת חזרה מפוריה והגישה דו"ח, והמצב לא נשתנה, לא נבקטו על-ידי המשרד אותם הצעדים שלפי תוצאות הביקורת צריך היה לנקוט. אני מביע משאלה, שבהקדם האפשרי נשמע פרטים על כך. בהרבה מקומות המצב איננו כשורה בשטח זה. יש גם

תלונות בגדירות, אבל הן קצת מבוזזות. התלונות אינן טאטו סוג, הן בעלות משקל שונה.

רוצה אני לציין שמשרד החינוך שיפר בהרבה את דרכו בשטח זה, אבל הוא עדיין איננו משתלט ושולט במקומות. הוא צריך לשלוט יותר בשטח זה על הגורמים המקומיים.

שינויים בתקציב החינוך: אני מניין שיהיו קיצוצים - ויש עוד במשרד החינוך כמה לקצץ מבלי לגעת בבתי-הספר היסודיים.

אני מציע לקבוע את המעיף: ביצוע הצעות של ועדת צלטנר לחינוך תיכון - כמעט נפרד לדיון. הבעיה על-ידי כך מסתבכת ואיננה נפתרת. העירייה חייבת לכל הילדים במידה שווה, והילדו כאן נוצר מצב של מיוחסים. מסתבר שנפגעים הם דוקא ילדי העניים. אם דניס ברצינות על כך באמצעות ועדה מיוחדת - האם אין מקום לשינוי יסודי בשטח זה: או שכל בתי-הספר יהיו של העירייה, או שלא יהיו בכלל ברשות העירייה, והעירייה את אמצעיה תתרום לפתרון כל הבעיות. אם ועדה מיוחדת דנה על בעיה זו נדמה לי שאיננו פטורים מלקיים דיון על הצעותיה.

היו"ר ש. פרסיץ: הוועדה פרסמה דו"ח ביניים. היא טרם סיימה את עבודתה.

י. רפאל: אני משבחאת המגמה של שינויים בהוראת החקלאות. הייתה רוצה שאת השעות שחסכו יפנו לא רק לטבע ולהיסטוריה, בלא לתנ"ך, בלא לתודעה או אזרחות. אינני צריך לומר לכם שבשטח זה, השטח של לימודי היהדות, אנו בסוגים ואיננו מתקדמים, בכל אופן זהו הרושם שלי - ואינני רוצה לדבר כאן על רמת הידיעות של לימודי היהדות אף של תלמידים מצטיינים ומתכשרים. יש צורך לעשות משהו בשטח לימודי היהדות, כי אנו בנדון זה במצב של ירידה. אני שומע שהמגמה של משרד החינוך היא לא לאפשר זאת אף במסגרת התקן והשעות של בתי-הספר הממלכתיים-דתיים.

עוד יותר קשה הוא המצב בענין הסמינרים לטורים. אנו צריכים לעשות משהו בשטח לימוד השפה. יש מורים שאינם יודעים לכתוב עברית כהלכה. ע עם כל התפעלותנו מהגברת המגמה הטרומית-מקצועית, יש לי חפזות בנדון. אני סבור שאנו מסתבכים כאן בהעברה מקיצוניות לקיצוניות, אם זה צריך להיעשות על-חשבון ידיעה מלמטרית בלשון ובהיסטוריה. אותו תלמיד שהולך אחר-כך ללמוד מקצוע - הוא את המקצוע ילמד, אבל דברים אלה אף פעם. אינני יודע אם עלינו לעודד את הטעבר הפתאומי והקיצוני הזה. יתכן שכאן צריך לומר: לאט לכם.

התכוונתי להציע ליו"ר הוועדה לברר כיצד יכולה לצאת מכין היוזמה בענין תוספת שתי השעות. אני סבור שאיננו פטורים מליזום משהו בשטח זה. לכן אני תומך בהצעה להזמין את נציגי הסתדרות המורים.

היו"ר ש. פרסיץ: אני הבטחתי למסור את בקשתם זו לוועדה.

י. רפאל: אני מציע לקבל את הרעיון.

היו"ר ש. פרסיץ: אנו נמשיך את הוויכוח בשבוע הבא.